

1896-02-02

AFSENDER

Emil Hannover

MODTAGER

Johan Rohde

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

Dansk

Dateringsbegrundelse:

Datering i brev

Omtalte personer:

Svend Hammershøi

Julius Lange

Karl Madsen

Hermann Peter Rohde

Joakim Skovgaard

Agnes Slott-Møller

Harald Slott-Møller

Jens Ferdinand Willumsen

Lauritz Zeuthen

Arkivplacering:

Den Hirschsprungske Samling

DOKUMENTINDHOLD

Zeuthen arbejder på en sammenlægning af Den frie Udstilling og Charlottenborg-udstillingen. Hannover er rasende, og mener at Zeuthen har taget ufine metoder i brug for at få projektet gennemført. Ifølge Hannover skyldes Zeuthens holdning egne personlige interesser i foretagendet. Et brev (dateret 30. januar 1896) hvori Rohde redegør for sin uvilje imod forslaget, nåede heldigvis frem tidsnok til at kunne præsenteres i forbindelse med medlemmernes afstemning om sammenlægningen, men det er endnu uvist om Den frie Udstilling kan reddes. Slott-Møllers har vist sig at kæmpe på den rette side i denne sag. Hannover benytter også lejligheden til at skælde Rohde ud for ikke at tage sagen alvorligt nok, og roser afslutningsvis hans arbejder på Kunstnernes frie Studieskolers udstilling. Karl Madsen har ikke nævnt Rohdes værker med et ord i sin anmeldelse af udstillingen. Lange har desuden bedt Hannover forhøre sig om muligheden for at erhverve nogle af Rohdes litografier, og Hannover spørger hvordan han skal betale for en reel han har købt af Rohde.

TRANSSKRIFTION

I

2/II-96

Kære Ven,

De vil af Fru Slott-Møllers

Brev¹ erfare det meste af det, for hvilket jeg skyldte Dem Regnskab.

Jeg synes, hun var bedre i Stand til at aflægge et saadant og bad hende gøre det. Min Rolle i den sidste Tid har jo som sædvanlig været udenfor Kulisserne, og til selve Skuespillet, hvis Beskrivelse jeg mente man skyldte Dem, havde jeg jo ikke en Gang Adgang som ... Tilskuer.

Jeg havde i Mandags efter at have læst Forslagene fra Charlottenborg en lang Samtale med Zeuthen.

Han havde selv ønsket, den skulde komme i Stand. Jeg forlod ham med bitre Fornemmelser

mod ham først og fremmest,
men dernæst ogsaa mod Dem,
Willumsen etc, – paa hvem jeg
havde stølet. Først nu véd jeg, at
jeg havde ingen Grund til at spørge

[2]

mig selv, hvor mange Tunger, I,
som er mine gode Venner, har at
tale med. Men jeg véd ogsaa nu, at
Zeuthen er en Løgnhals, og jeg vil
tvinge Dem en Gang til at tro det.
Han sagde om de fri Udstillere,
at de alle som én ønskede Sammen-
slutningen. Da jeg om Dem sagde, at
De inden Deres Afrejse havde bedt
mig gøre, hvad jeg kunde, for at
hindre Sprængningen af den fri,
erklærede han det for umuligt,
thi hans Opfattelse af Dem var
den, sagde han, at De langt fra
var af de uvillige. Willumsen
beskyldte han for at have erklæret
sig tilfreds med Forslagene, og saa-
ledes var der ikke én af dem, som
jeg ansaa for rene, han ikke for-
søgte at blakke. Og han gjorde
det med saa mange af den hæderlige
Mands Slag for Brystet og Tilbud
om Eder[?], at han fik mig til at
vakle i min Tro selv paa Dem.

[3]

Telegrammet til Dem var en Følge
heraf (jeg beder Dem tilgive, at jeg
satte Dem i Udgift; jeg havde her
betalt "Svar betalt", men fik Dagen
efter Pengene tilbage, thi fordi Te-
legrammet var ønsket eftersendt i
Tilfælde af Deres Fraværelse, kunde
dets Besvarelse ikke betales her); jeg
maatte forsøge, mon det ikke var

muligt at trænge Zeuthen ud af de Løgne, hvormed han barrikaderede sig. Thi det var mig, efter at have talt med Willumsen, ikke længere tvivlsomt, at Zeuthen benyttede alle Midler for at faa denne Sammenslutning i Stand. Det er jo ganske samme Forhold, som da han i sin Tid vilde udlevere Retshjælpen og efter alle Kunstens Regler blev smidt ned af sit Formandssæde i den. Kun er der den Forskjel, at her er det endnu lettere end den Gang at øjne Maalet for hans personlige Interesse ved Sagen.

[4]

Hvis det nye Kunstnersamfund kommer i Stand, er det Meningen, at det skal have en ... juridisk Forretningsfører, og at denne vil blive Zeuthen, derom kan der vel vanskelig være Tvivl. Det, der har oprørt mig i hele denne Sag, er den Maade, paa hvilken han for sin egen personlige Interesses Skyld har været emsig for at sælge den fri Udstilling – tilmed paa skidne Vilkaar og uden at have noget Mandat dertil. De Aftaler, der foreligger mellem ham paa den ene Side og Helsted, Charlottenborgs Repræsentant, paa den anden, kender jeg ikke, men derom føler jeg mig overbevist, at de er nærmere ved at være hele og end halve.

Ud fra denne Forudsætning lykkedes det mig at ophidse de fri Udstillere. Jeg sagde dem, de kunde sikkert spare sig al Ulejlighed, thi Zeuthen havde allerede solgt dem. At han

har mistet noget af Grunden under sig, vil De forstaa, naar De i

[5]

2.

Fru Slott-Møllers Brev læser, til hvilken beskeden Stilling man tvang ham tilbage.

Saa instruerede jeg Slott-Møllers paa det bedste i Fornuft og Logik, og jeg fik hende til at tage Ordet i Mandens Sted. Samme Formiddag Mødet skulde finde Sted om Aftenen kom Deres Brev, for hvilket jeg takker Dem mangfoldigst. Tilgiv mig, at jeg for en Gangs Skyld saa Guds Finger i Spillet, og at jeg derfor uddrog af Deres Brev, hvad De skrev om Deres Uvilje mod Sammensmæltningen og Deres Ringeagt for Forslagene fra Charlottenborg – og sendte disse Uddrag til Fru Slott-Møller, som jeg bad forelægge dem ved Mødet. Virkningen udeblev ikke. Det er vel nok endnu meget tvivlsomt, ... om den fri Udstilling alligevel kan holde. Men den vil i hvert Fald ikke komme til at falde uden Protest

[6]

fra majoriteten af dens Parthavere, og moralsk er der dog nogen Trøst i dette. Jeg haaber, De vil gøre alt for at bevæge Skovgaard til at blive; Zeuthen vil naturligvis gøre alt for at bevæge ham til at gaa. Men selv om det ikke lykkes, og selv om han tager Viggo Pedersen med (hvad der dog synes meget tvivlsomt), saa

er der dog ingen Grund, synes jeg,
til at opløse den fri. Thi denne
vi jo dog i flere Aar ingen
Glæde faa af Skovgaard, som
skal dekorere Viborg Domkirke
og er engageret med andre mo-
numentale Arbejder, der ikke
kan komme Deres Udstilling
til Gode.

Efter alles Sigende var Sammen-
komsten forleden efter Mødet
den mest vellykkede, der nogen-
sinde har været. Den varede

[7]

til Kl. 4, og selv Slott-Møllers
havde befundet sig vel. For en Gangs
Skyld har de virkelig baaret sig
klogt ad, og deres Holdning i denne
Sag har gjort Ende paa den Mis-
tanke, hvormed jeg til det sidste
var vedblevet at betragte dem. –
Hermed tænker jeg, De har
tilstrækkeligt. Det gør mig jo nok
lidt ondt for Dem, at De skal døje
alle disse mange Sider. Men paa
den anden Side synes jeg, De har taget
hele Sagen altfor let og opgivet den
altfor tidlig. Hvad Deres Stemme vejer,
er set forleden Aften; De har virkelig
ikke Lov til at lade være med at
lægge den i Vægtskaalen, saalænge
denne ikke er sunken endelig
til den Side, som ern den fri Udstillings
Bevaring.

Tak saa for alt, hvad der ellers
stod i Deres Brev. Deres Liv dermed
er næsten daglig Genstand for
min hidsige Misundelse. De
lykkelige fri Mand!

[8]

Ja, den Mand løj ikke, som sagde
Dem hvor smuk Udstillingen af
Deres og Deres Kammeraters Arbejder
var. Den lukkes i Dag; jeg var
deroppe endnu i Morges og glædede
mig ikke mindst over Deres del
af Udstillingens. Aldrig har jeg set
Deres Billeder tage sig bedre ud.
Madsen har i sin Anmeldelse
i "Tilskueren" en hel Side – mest
Ros – over Svend Hammershøj;
om Dem ikke et Ord; Deres
Navn er end ikke nævnt i Ar-
tiklen.

Dog: nu er jeg igjen kommen ind
paa Ting, som er egnede til at
ærgre Dem midt i den Fred,
hvorover De saa forstaaeligt
glæder Dem. Skriv mere til mig
om den lille Gade, hvori De
boer, om Katten og Giulietta,
om forum og Sabinerbjærgene.
Jeg bliver aldrig træt af at høre
om al den Dejlighed, som i min
Erindring intet har mistet af
sin Tillokkelse.

[9]

Deres Reol klæder min Stue
smukt; mine nye Stuer er i
det hele meget pæne. Jeg har tre
af dem, alle store og gode nok
til at jeg godt kan blive her
Resten af mit Liv, hvis Skæbnen
blot vil lade det i Fred.

Maa jeg sende Dem Pengene for
Reolen, eller maa jeg betale
D dem til Deres Fader. Er det ikke
150 Kroner?

Mon jeg har skrevet til Dem,
at Jul. Lange gærne vilde eje

Deres Litografier? Han spurgte
mig en Dag, om jeg turde sige
det til Dem.

Et Rygte vil vide, at De fore-
løbig slet ikke tænker paa
at komme hjem. Mon det er
sandt? Længslen efter Dem
er i den sidste Tid begyndt at
krible jævnlige i mig.

Lev vel, vær forsigtig med
Deres Helbred og med Stegemandens
Mad. Deres bestandig hengivne
Emil Hannover

[i nederste venstre hjørne på skrå:]
verte

[10]

De vil af Fru Sl.-M.'s Brev se,
at Zeuthen mener, at hvis den fri
Udstilling skal bevares, bør den
alligevel sende Charlottenborg Freds-
betingelser, men af en saadan Natur,
at de ikke kan accepteres deroppe.

Det forekommer mig, at ...

... disse Fredsbetingelser, hvis de
virkelig skal være garderede mod
al Udsigt til at accepteres, let vil
blive latterlige i deres Fordrings-
fuldhed. Og er de for lidet fordrings-
fulde, kan de fri Udstillere jo
risikere, at de modtages. Der er
overhovedet her en vid Mark
for nye Rævestreger af Zeuthen.

---

¹ Dette brev kendes ikke.

2
II - 96

1

Kære Dem.

De vil af Frii Slott. Möllers
Brev erfare det meste af det, for
hvilket jeg skyldte Dem Regnskab.
Jeg synes, min var bedre i Stant
til at aflegge et Raadant og end
hvede gøre det. min Rolle i den
siste Tid har jo som sædvanlig
været udenfor Kulisserne, og til
selv Skuespillet, hvis Beskrivelse
jeg mente man skyldte Dem, havde
jeg jo ikke en Gang Adgang som
Tilskuer.

Jeg havde i mandag efter at have
læst Forslagene fra Charlottenburg
en lang Samtale med Zenther.
Han havde selv ønsket, den
skulde komme i Stant. Jeg forlod
ham med bitre Fornemmelser
mod ham først og fremmest,
men dernæst ogsaa mod Dem,
Willmann etc, - paa hvem jeg
havde stilet. Først nu vil jeg, at
jeg havde ingen Grund til at spørge

mig selv, hvor mange Tvinger, i,
som er mine gode Venner, har at
tale med. Men jeg vil ogsaa sige, at
Zenther er en Løjnhals, og jeg vil
tvinge Dem en Gang til at tro det.
Han sagde om de frie Udstillere,
at de alle som én ønskede Sammen-
slutningen. Da jeg om Dem sagde, at
de inden deres Afreise havde bitt
mig gøre, hvad jeg kunde, for at
hindre Sprængningen af den frie,
erklærede han det for umuligt,
thi hans Opfattelse af Dem var
den, sagde han, at de langt fra
var af de uvillige. Willürsen
berhøjede han for at have erklæret
sig tilfreds med Forslagene, og saa
ledes var der ikke én af dem, som
jeg ansaa for rene, han ikke for-
søgte at blabbe. Og han gjorde
det med saa mange af den høfdelige
mands Slag for Breytet og Tilbud
om Eder, at han fik mig til at
væle i min Tro selv paa Dem.

Telygrammet til Dem var en Følge
heraf (iz beder Dem tilgive, at iz
ratte Dem i Udgift; iz havde her
betalt "Svar betalt", men fik Dagen
efter Pengene tilbage, thi fordi Te-
lygrammet var ønsket eftersendt i
Tilfælde af Deres Fraværelse, kunde
dets Besvarelse ikke betales her); iz
maatte forøge, om det ikke var
muligt at trænge Zenthen ind af
De Løgne, hvort^{med} han berritaderet
sig. Thi det var mig, efter at have
talt med Willmussen, ikke længere
tvivlsomt, at Zenthen benyttede
alle midler for at faa denne
Sammenslutning i Stand. Det er jo
janske samme Forhold, som da
han i sin Tid vilde indlevere
Retsbijaelpen og efter alle Künstens
Regler blev smidt ned af sit For-
mandsråd i den Kün er der den
Forstjel, at her er det endmæ lettere
end den Gang at øjne Maalet for
hans personlige Interesse ved Sagen.

1.
Hvis det nye Kunstnersamfund
kommer i Stand, er det meningens,
at det skal have en ~~alle~~ juridiske
Forretningsfører, og at denne vil
blive Zenthen, derom kan der vel
vanskelig være Tvivl. Det, der har
oprørt mig i hele denne Sag, er den
maad, paa hvilken han for sin
egen personlige Interesses Skyld har
været ensig for at sælge den fri
Udstilling - Tidmet paa skidne Vil.
kaar og ^{at} indse / have noget mandal
dertil. De Aftaler, der foreligger
mellom ham paa den ene Side og
Hestet, Charlottenborgs Representant,
paa den anden, kendes ig ikke,
men derom føler ig mig overbevist,
at de er nærmere ved at være
hale ^{end} ~~af~~ halve.

Ud fra denne Forudsætning lykkedes
det mig at opklare de fri Udstiller.
Ig sagde dem, de kunde sikkert
spare sig al Ulejlighed, thi Zenthen
havde allerede sælt dem. At han
har mistet noget af Grunden under
sig, vil de forstaa, naar de i

Hr. Slott. Møllers Brev læser, ²
til hvilken beskeden Stilling man
troer ham tilbage.
Saa instrueret i Slott. Møllers
paa det bedste i Fornuft og Logik,
og i sig selv hendes til at tage Ordet i
Mansens Sted. Samme Fornuft
møder skuld finde Sted om aften
kom Ders Brev, for hvilket i
takke Dem mangfoldigt. Tilgive
mig, at i for en Gangs Skyld
saa Guds Ting i Spillet, og at
i derfor indtray af Ders Brev,
hvad de skrev om Ders Uvilje
mod Sammensættningen og
Ders Ringkast for Forslagene fra
Charlottenborg — og sendte
sine Udtray til Hr. Slott. Møller,
som i bad forelægge dem ved
mødet. Virkningen indblev ikke.

Det er vel nok endnu
meget tvivlsomt, ^{om} den fri
Udstilling alligevel kan holdes.
Men den vil i hvert Fald ikke
komme til at falde uden Protest

fra majoriteten af den Partihaver, og moralisk er der dog nogen Trost i dette. Ij haaber, De vil gøre alt for at bevare Skovgaard til at blive; Zinthen vil naturligvis gøre alt for at bevare ham til at gaa. Men selv om det ikke lykkes, og selv om han tager Viggo Petersen med (hvil der dog synes meget tvivlsomt), saa er der dog ingen Grund, synes ij, til at opløse den fri. Thi denne vil ja dog i flere Aar ingen Glød faa af Skovgaard, som skal dekorere Viborg Domkirke og er engageret med andre momentale Arbejder, der ikke kan bære deres Udstillings til God.

Efter alles Tilgæng var Sammenkomsten afsluttet efter mødet den mest vellykket, der nogen- sind har været. Den vares

til Kl. 4, og selv Slott. möllers
haand befændet sig vel. For en Gangs
Skyld har de virkelig baaret sig
klogt at, og ders Halving i denne
Sag har gjort Ende paa den Mis-
tanke, hvormed jeg til det sidste
var velblevet at betragte den. —

Hvermed tænker jeg, De har
tilstrækkeligt. Det gør mig jo nok
lidt ondt for Dem, at De skal digte
alle disse mange Sider. Men paa
den anden Side synes jeg, De har taget
helt Sagen altfor let og opgivet den
altfor hastig. Hvad Deres Stemme vejer,
er set forliden Aften; De har virkelig
ikke Lov til at lade være med at
lægge den i Væsts Maalen, saalænge
denne ikke er rindken endelig
til den Side, som ~~er~~ den for Udstillings-
Bewaring.

Tag saa for alt, hvad der ellers
stod i Deres Brev. Deres Liv dermed
er næsten daglig Genstand for
min hidrige Misundelse. De
lykkelige fri Mand!

Ja, den maad løj ikke, som sagt
Dem hvor smukt Udstillingen af
Deres og Deres Kammeraters Arbejde
var. Den lødtes i Dag; jeg var
deroppe endm i mange og glæder
mig ikke mindt over Deres Del
af Udstillingen. Aldrig har jeg set
Deres Skillede tage sig bedre ud.
Madam har i sin Anmeldelse
i Tidskrævet en hel Side - med
Ros - over Svend Hammerskøj;
om Dem ikke et Ord; Deres
Navn er end ikke nævnt i de
Tidlen.

Dag: nu er jeg iver kommen ind
paa Ting, som er egnet til at
øge Dem med i den Tret,
hvorover De saa forstaaeligt
glæder Dem. Skriv mere til mig
om den lille Gad, hvori De
boer, om Katten og Gindlætten,
om fornem og Sabinerhjørnene.
Jeg bliver aldrig træt af at høre
om al den Døjlighed, som i min
Bindsning intet har mistet af
sin Tilløbelse.

Deres Brev blæder min Stue ³
smilet; mine nye Stuer er i
det hele meget pene. jeg har tre
af dem, alle store og gode nok
til at jeg godt kan blive her
Resten af mit Liv, hvis Skæbne
blot vil lade det i Fæst.

maa jeg sende Dem Pengene for
Reolen, eller maa jeg betale
Dem til Deres Fader. Er det ikke
150 Kroner?

man jeg har skrevet til Dem,
at jeg Længsel gerne vilde eje
Deres Litografi? Man spurgte
mig en Dag, om jeg turde vise
det til Dem.

Et Pusste vil vide, at de fore-
løbig slet ikke tænker paa
at komme hjem. Man det er
sandt? Længsel efter Dem
er i den sidste Tid begyndt at
kribble jævnlige i mig.

Liv vel, var foristig med
Deres Velhet og med Nogenmands
mas. Deres bestandig hengivne

verte
Emil Hannover

De vil af Fru St. M.'s Brev se,
at Zeithen mener, at hvis den fri
Udstilling skal bevares, bør den
alligevel sendt Charlottenborg Fæst-
betingelsen, men af en saadan Natur,
at de ikke kan accepteres deroppe.

Det forekommer mig, at ~~man~~
~~skulle~~ disse Fæstbetingelser, hvis de
virkelig skal være gæstede med
at bringe til at accepteres, let vil
blive latterlige i deres Forsnings-
følelse. Og er de for lidet forsnings-
følelse, kan de fri Udstillere jo
risikere, at de modtages. Der er
overhovedet her en vis Markt
for nye Røvestreger af Zeithen.